

دوبینک فوری شب امتحان

خلاصه فشرده برای مرور سریع ❄️

دین و زندگی یازدهم مشترک

- آب، زندگی بخش جهان مادی: { وَ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ } / { لُنْحِي بِهِ بِلَدَّةٍ مَّيْتًا }
- دین، زندگی بخش روح انسان: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ }

نیازهای برتر انسان

- انسان با فراتر رفتن از سطح زندگی روزمره و اندیشه در افق بالاتر، با نیازهای برتر روبه رو می شود.
- برآمده از سرمایه های ویژه انسان است.
- پاسخ صحیح به آن ها سعادت انسان را تضمین می کند.
- به تدریج به دل مشغولی و دغدغه تبدیل می شوند.
- انسان تا پاسخ آن ها را نیابد، آرام نمی گیرد.

<ul style="list-style-type: none"> • امام سجاد (ع): «خدا یا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده ای.» • «از کجا آمده ام آمدنم بهر چه بود.» 	۱) شناخت هدف زندگی انسان می خواهد بداند برای چه (چرا) زندگی می کند؟	
«به کجا می روم آخر نمایی وطنم»	<ul style="list-style-type: none"> • «آینده او چگونه است؟» • آیا زندگی او با مرگ تمام می شود؟ • نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟ • زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟ 	۲) درک آینده خویش
<ul style="list-style-type: none"> • آیات سوره عصر: (والعصر (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (۳)) • «مرد خردمند هنر پیشه را/ عمر دو بایست در این روزگار تا به یکی تجربه آموختن/ با دگری تجربه بردن به کار» 	<ul style="list-style-type: none"> • راه زندگی یا «چگونه زیستن؟» دغدغه انسان های فکور و خردمند است. • انسان فقط یک بار به دنیا می آید؛ بنابراین باید از بین همه راه ها، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند به هدف خلقت برسد. 	۳) کشف راه درست زندگی

ویژگی پاسخ به نیازهای برتر

- الف) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. (پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است و عمر انسان محدود است.)
- ب) همه جانبه باشد. (به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد، زیرا ابعاد وجود انسان پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه ریزی کرد.)
- کسی می تواند پاسخ صحیحی به سؤال ها و نیازهای برتر بدهد که ← آگاهی کاملی از خلقت انسان، و ... داشته باشد. و بداند که انسان ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند.

شیوه هدایت خداوند

- خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی هایی که در وجودشان قرار داده است، هدایت می کند.
- شیوه هدایت انسان متناسب با دو ویژگی (۱) توانایی تعقل و تفکر و (۲) قدرت اختیار و انتخاب است.
- انسان ابتدا درباره هر کاری تفکر می کند، اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را انتخاب می کند و انجام می دهد.
- انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می کند و با کسب معرفت و تشخیص بایدها و نبایدها، راه صحیح زندگی را می یابد و پیش می رود.
- با کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت.
- اگر انسان هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند را انتخاب کند، زیان خواهد کرد و با دست خالی به دیار آخرت خواهد شتافت.

براساس سخن امام کاظم (ع)

- هدف از ارسال رسولان: تعقل بندگان در پیام الهی / کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند/ آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی داناترند/ آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.
- تمام حجت خداوند با انسان: با ارسال پیامبران بشارت دهنده و هشدار دهنده: {رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِيَلَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ}

خداوند از دین همان را برایتان بیان کرد که نوح را بدان سفارش نمود و آنچه را ما به تو وحی کردیم و به ابراهیم و موسی و عیسی توصیه نمودیم، این بود که دین را به پا دارید و در آن تفرقه نکنید.	خداوند از پیامبران می‌خواهد در دین تفرقه نکنند.
قطعاً دین نزد خداوند، اسلام است و اهل کتاب در آن، راه مخالفت نمی‌یابند مگر پس از آنکه به حقایق آن آگاه شدند، آن هم به دلیل رشک و حسدی که میان آنان وجود داشت.	دین مورد قبول در نزد خداوند، اسلام است.
[این‌دین] آیین پدرتان ابراهیم است و او شما را از پیش، مسلمان نامید.	حضرت ابراهیم (ع) مسلمان بود و مسیحیان و یهودیان او را پیرو
ابراهیم نه یهودی بود و نه مسیحی؛ بلکه یکتاپرست (حق‌گرا) و مسلمان بود.	دین یهودی و مسیحی می‌دانستند

فطرت مشترک، منشأ دین واحد

- دین به معنی «راه» و «روش» و دین اسلام راه و روشی است که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است.
- فطرت به معنای نوع خاص آفرینش و فطرت انسان، آفرینش خاص انسان و ویژگی‌هایی است که خداوند در اصل آفرینش وی قرار داده است و انسان‌ها با این ویژگی‌های خاص شناخته می‌شوند. (مانند: تفکر و اختیار/ دوست داشتن فضایل و بیزاری از رذایل اخلاقی و ...)
- به سبب ویژگی‌های مشترک (فطرت)، خداوند یک برنامه کلی به انسان‌ها عنایت کرده تا آنان را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده، برساند.

خواستۀ اسلام

- در عرصۀ اندیشه: ایمان به خود و جهان هستی و ایمان به خدای یگانه و دوری از شرک/ فرستادگان الهی/ سرای آخرت/ عادلانه بودن نظام هستی.
- در عرصۀ عمل: عبادت و بندگی خداوند/ کسب فضایل اخلاقی و دوری از رذایل اخلاقی/ برپایی جامعه‌ای دینی براساس عدالت.
- محتوای اصلی دعوت پیامبران یکسان است و همه آن‌ها یک دین آورده‌اند.
- تعالیم انبیا در برخی احکام فرعی، متناسب با زمان، سطح آگاهی مردم و نیازهای هر دوره، تفاوت‌هایی با یکدیگر داشته است.

علل فرستادن پیامبران متعدد

• لازمۀ ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است.	۱) استمرار و پیوستگی در دعوت
• پیامبران الهی با ایمان استوار و تلاش بی‌مانند، در طول زمان‌های مختلف دین الهی را تبلیغ می‌کردند.	۲) رشد تدریجی سطح فکر مردم
• به دلیل رشد تدریجی فکر و اندیشۀ مردم، در هر دورهای پیامبران اصول ثابت دین الهی را در خور فهم و اندیشۀ انسان‌های دوران خود بیان می‌کردند و متناسب با درک آنان سخن می‌گفتند.	۳) تحریف تعلیمات پیامبر پیشین
• حدیث «إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أَمْرًا أَنْ نَكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدَرِ عُقُولِهِمْ»	
• به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی و عدم توسعه کتابت، تعلیمات انبیا به تدریج فراموش یا تحریف می‌شد.	
• بر این اساس پیامبران بعدی می‌آمدند و تعلیمات اصیل و صحیح را بار دیگر برای مردم بیان می‌کردند.	

عوامل ختم نبوت

در عصر نزول قرآن، آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی رسیده بود که می‌توانست کامل‌ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن، پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد.	۱) آمادگی جامعۀ بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی
• عواملی که سبب شد کتاب قرآن دچار تحریف نشود و هیچ کلمه‌ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردد:	۲) حفظ قرآن کریم از تحریف
۱) تلاش و کوشش مسلمانان، ۲) عنایت الهی ۳) اهتمامی که پیامبر اکرم (ص) در جمع‌آوری و حفظ قرآن داشت. به همین جهت این کتاب نیازی به «تصحیح» ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند.	۳) وجود امام معصوم پس از پیامبر (ص)
تعیین امام معصوم از طرف خداوند سبب شد که مسئولیت‌های پیامبر، به‌جز دریافت وحی ادامه یابد و جامعه کمبودی از جهت رهبری و هدایت نداشته باشد.	۴) پویایی و روزآمد بودن دین اسلام
• دینی می‌تواند برای همیشه ماندگار باشد که بتواند به همه سؤال‌ها و نیازهای انسان‌ها در همه مکان‌ها و زمان‌ها پاسخ دهد.	
• دین اسلام ویژگی‌هایی دارد که می‌تواند پاسخ گوی نیازهای بشر در دوران‌های مختلف باشد:	
اول: توجه به نیازهای متغیر، در عین توجه به نیازهای ثابت:	
دو دسته نیاز انسان	
۱- نیازهای ثابت: همیشه برای بشر وجود داشته و دین اسلام برای تأمین هرکدام از این نیازها قوانین ثابت و مشخصی دارد. (نیاز به امنیت، عدالت و ...)	
۲- نیازهای متغیر: یعنی انسان‌ها با گذشت زمان برای پاسخ‌گویی به نیازهای ثابت خود، از روش‌ها و شیوه‌های مختلف و متغیری استفاده می‌کنند. (چگونگی تأمین امنیت، شیوه دادوستد و ...)	
متخصصان دین می‌توانند از درون آن با توجه به نیازهای جدید به‌وجودآمده، قوانین مورد نیاز جامعه درباره بانكداري، اسكناس، خريد و استفاده از سلاح‌های جدید را استخراج کنند و در اختیار مردم قرار دهند.	
دوم- وجود قوانین تنظیم‌کننده:	
دسته‌ای از قواعد و قوانین که به مقررات اسلامی خاصیت انطباق و تحرک داده و بر همه احکام و مقررات اسلامی تسلط دارند. مانند بازرسان عالی، احکام و مقررات را تحت نظر قرار می‌دهند و کنترل می‌کنند. مثال: قاعده لاضرر و لا ضرار	

- آمدن پیامبر جدید و آوردن کتاب جدید نشانگر این است که ← بخشی از تعلیمات پیامبر قبلی، اکنون نمی‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای مردم باشد.
- وجود دو یا چند دین در یک زمان نشانگر این است که ← پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر ایمان نیاورده‌اند و این کار به معنای سرپیچی از فرمان خدا و عدم پیروی از پیامبران گذشته است.
- تنها دینی که می‌تواند مردم را به رستگاری دنیا و آخرت برساند، اسلام است {وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ} (دین مورد قبول خداوند، اسلام است و اختیار کردن دینی جز آن، خسران و زیان در آخرت را به همراه دارد).
- پیامبران مانند فروشندگان کالا نیستند که هر کدام برای خود فروشگاه‌های باز کرده و کالای خود را تبلیغ کنند، بلکه مانند معلمان یک مدرسه‌اند که پایه‌های مختلف تحصیلی را به ترتیب تدریس می‌کنند و هر کدام مطالب سال قبل را تکمیل می‌کنند. آنان همه یک برنامه و هدف مشخص را دنبال و همه یکدیگر را تأیید کرده‌اند.

درس ۳: معجزه جاویدان

- قرآن کریم، آخرین کتاب الهی است که بر خاتم پیامبران نازل شده و **گواه و دلیل نبوت** ایشان است.
- تعریف معجزه:** هرگاه پیامبری از سوی خداوند مبعوث می‌شد، برای اینکه مردم دریابند که وی با خداوند ارتباط دارد و از طرف او مأمور به پیامبری شده است، کارهای خارق‌العاده‌ای انجام می‌داد که هیچ‌کس بدون تأیید و اذن خداوند قادر به انجام آن‌ها نبود.
- قرآن آن را «آیت» (نشانه و علامت نبوت) و اندیشمندان اسلامی آن را «معجزه» می‌نامند. (دیگران در انجام آن عاجزند).

ویژگی معجزه آخرین پیامبر الهی

۱) مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند و آن را فوق توان بشری بدانند.

۲) آیندگان هم معجزه بودن آن را تأیید کنند.

تعریف تحدی: خداوند کریم از کسانی که در الهی بودن قرآن کریم تردید دارند، می‌خواهد که مانند آن را بیاورند و این دعوت به مبارزه را «تحدی» می‌گوید.

{أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ}	خداوند برای اثبات نهایت عجز و ناتوانی کسانی که در الهی بودن قرآن شک دارند، پیشنهاد آوردن حتی یک سوره مانند سوره‌های قرآن را می‌دهد. (تحدی قرآن)
{قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَ لَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا}	خداوند تأکید می‌کند که هیچ‌گاه، هیچ‌کس نمی‌تواند همانند قرآن را بیاورد. (حتی اگر همه انسان‌ها و دیگر موجودات پشتیبان هم باشند). (تحدی قرآن)

- **آسان‌ترین راه** برای غیرالهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم، آوردن **سوره‌های مشابه** یکی از سوره‌های این کتاب الهی است. (که با وجود گذشت ۱۴ قرن و تلاش فراوان مخالفان، هیچ‌کس نتوانسته سوره‌ای حتی به اندازه سوره «کوثر» بیاورد).

جنبه‌های اعجاز قرآن کریم

<p>• قرآن دارای زیباترین و مناسب‌ترین کلمات و عبارات‌هاست.</p> <p>• آشنایی با زبان عربی سبب می‌شود فرد به محض خواندن قرآن، دریابد که آیات آن با سایر سخن‌ها کاملاً فرق می‌کند.</p> <p>• ساختار زیبا و آهنگ موزون و دلنشین کلمه‌ها و جمله‌ها، شیرینی بیان و رسایی تعبیرات با وجود اختصار از اعجاز لفظی است که سبب شد سران مشرکان، مردم را از شنیدن قرآن منع کنند.</p> <p>• اعجاز لفظی سبب نفوذ خارق‌العاده این کتاب آسمانی در افکار و قلوب در طول تاریخ شده است و بسیاری از مردم به‌خصوص ادیبان و دانشمندان تحت‌تأثیر آن مسلمان شده‌اند.</p>	۱) اعجاز لفظی
<p>• قرآن کریم از نظر محتوا و مطالب، دارای ویژگی‌هایی است که نشان می‌دهد از قلم هیچ اندیشمندی تراوش نکرده است، چه رسد به شخصی که قبل از آن، چیزی نوشته و آموزشی ندیده است.</p> <p>• این جنبه از اعجاز برای کسی که زبان قرآن را نمی‌داند و از ترجمه‌ها استفاده می‌کند نیز قابل فهم و ادراک است.</p> <p>الف) انسجام درونی در عین نزول تدریجی</p> <p>• میان آیات قرآن هیچ تعارض و ناسازگاری نیست و آیاتش دقیق‌تر از اعضای یک بدن با یکدیگر هماهنگی دارند و همدیگر را تأیید می‌کنند. / {آیَةُ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لَوْجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا}</p> <p>ب) تأثیرناپذیری از عقاید دوران جاهلیت</p> <p>• قرآن کریم از فرهنگ جاهلیت تأثیر نپذیرفت، به شدت با آداب جاهلی مبارزه کرد و به اصلاح جامعه پرداخت.</p> <p>• از موضوع‌هایی همچون عدالت‌خواهی، علم دوستی، معنویت و حقوق برابر انسان‌ها سخن گفته است.</p> <p>ج) جامعیت و همه‌جانبه بودن</p> <p>• قرآن کریم در مورد همه مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت به سوی کمال بدان نیاز دارد، سخن گفته است.</p> <p>• این کتاب از امور معنوی و آخرت، رابطه انسان با خدا، زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیت‌های اجتماعی و رابطه وی با انسان‌های دیگر سخن می‌گوید و برنامه‌های جامع و همه‌جانبه را در اختیارش قرار می‌دهد.</p> <p>• امام باقر (ع): «خداوند آنچه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است.»</p> <p>د) ذکر نکات علمی بی‌سابقه</p> <p>• در جامعه‌ای که علم و دانش جایگاهی نداشت، قرآن کریم به برخی نکات علمی اشاره می‌کند که در تمام دنیای آن روز بی‌سابقه بود و بعدها به مرور زمان توسط دانشمندان کشف گردید.</p> <p>نمونه:</p> <p>۱) حرکت زمین: قرآن کریم در آیات خود به حرکت زمین اشاره می‌کند که از آن جمله، تشبیه زمین به ذلول است.</p> <p>۲) انبساط جهان: یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم است. مطلبی که خداوند در قرآن کریم به آن اشاره کرده است: {وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ}</p>	۲) اعجاز محتوایی

درس نخوانده بودن پیامبر (ص)

<p>﴿وَمَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ قَبْلِهِ مَنْ كُنْتُمْ تَدْعُونَ﴾ و لا تَحْطُّوْهُ بِمِیْنِکَ اِذَا لَرْتَابِ الْمُظْلُوْنَ ﴿ و پیش از آن هیچ نوشته‌ای نمی‌خواندی و با دست خود، آن را نمی‌نوشتی که در آن صورت اهل باطل به شک می‌افتادند. »</p>
<p>اگر پیامبر (ص) می‌توانست بخواند و بنویسد مورد تهمت قرار می‌گرفت و می‌گفتند آیاتی که برای مردم می‌خواند، وحی الهی نیست بلکه یا آن‌ها را از خود می‌گویند و یا کسی به او آموخته است، این خود می‌توانست در اذهان مردم شک و تردید ایجاد کند، ولی نخواندن و نوشتن پیامبر این تهمت را خنثی کرد.</p>
<p>نگار من که به مکتب نرفت و خط نوشت</p>
<p>به غمزه مسئله‌آموز صد مدرس شد</p>

درس ۴: مسئولیتهای پیامبر (ص)

سه مسئولیت مهم پیامبر اکرم (ص)

<p>• پیامبر (ص) آیات قرآن را به‌طور کامل از فرشته وحی دریافت و بدون ذره‌ای کم یا زیاد به مردم می‌رساند. • نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود: «کاتبان وحی» • عده زیادی آیات قرآن را فرا می‌گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن عمل می‌کردند. «حافظان وحی» • اولین و برترین کاتب و حافظ قرآن کریم، حضرت علی (ع) بود. • عبدالله مسعود: «ما ده آیه از قرآن را از پیامبر (ص) فرا می‌گرفتیم و بعد از اینکه در معنای آن تفکر می‌کردیم و به آن عمل می‌نمودیم، بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد پیامبر می‌رفتیم.»</p>	<p>۱) دریافت و ابلاغ وحی</p>
<p>• پیامبر (ص)، وظیفه تعلیم و تبیین آیات قرآن کریم را بر عهده داشت تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند. / جزئیات احکام و قوانین را بفهمند. / شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند. • گفتار و رفتار پیامبر (ص)، اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است. • پیامبر (ص) اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن بوده است.</p>	<p>۲) تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی)</p>
<p>• مسئولیت دیگر پیامبر اکرم (ص) ولایت بر جامعه است. ولایت به معنی سرپرستی و رهبری می‌باشد. • ایشان در مدینه، به کمک مردم آن شهر (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجران)، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد، پی‌ریزی نمود. • امام باقر (ع): «بُنِيَ الْإِسْلَامُ لِمَعَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ وَ لَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُوْدِيَ بِالْوَلَايَةِ» (اسلام بر پنج پایه استوار است و از میان آن‌ها «ولایت» مهم‌ترین پایه است.)</p>	<p>۳) اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)</p>

دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی

الف) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

- یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه عدل بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را براساس قوانین عادلانه اسلام بنا نهند.
آیه مرتبط: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾
نتیجه: این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر نیست.
 - قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی مانند خمس، زکات، حقوق و مسئولیت‌های خانواده و جامعه، امر به معروف و نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران دارد.
نتیجه: اجرای این قوانین بدون تشکیل حکومت امکان‌پذیر نیست.
 - سخن امام خمینی: «مذهب اسلام هم زمان با اینکه به انسان می‌گوید که خدا را عبادت کن و چگونه عبادت کن، به او می‌گوید چگونه زندگی کن و ... / هیچ حرکتی و عملی از فرد و جامعه نیست، مگر اینکه مذهب اسلام برای آن حکمی مقرر داشته است.»
- ب) ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
- ولی و سرپرست حقیقی انسان‌ها خداست بنابراین
- فرمان‌برداری و اطاعت از دستوره‌های او و کسانی که خودشان معین کرده، ضروری و واجب است.
 - اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او باز گردد.
- تعریف طاغوت: کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، درحالی که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند. (پذیرش حکومت «طاغوت» و دستوره‌های او بر مسلمانان، حرام است.)
- نتیجه: لازم است در جامعه، حکومتی وجود داشته باشد که «طاغوتی» نباشد.
- آیه مرتبط: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ وَ مَا أَنْزَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَ يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ (کسانی که گمان ایمان به خداوند را دارند می‌خواهند برای داوری به طاغوت مراجعه کنند و در این صورت گرفتار گمراهی دور و دراز شیطان می‌شوند.)
- سخن امام خمینی: «به این دلیل که هر نظام سیاسی غیراسلامی، نظامی شرک‌آمیز است، چون حاکمش «طاغوت» است، ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم.»

ولایت معنوی رسول خدا (ص)

- تعریف ولایت معنوی:** ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتب‌های برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می‌شود.
- رسول خدا (ص) با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شد که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید. (شفای بیماران و دور کردن بلا از شخص یا جامعه به اذن الهی)
 - هدایت معنوی:** این هدایت، از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن است نه از طریق آموزش معمولی و عمومی.
 - میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت به درجهٔ ایمان و عمل آنان بستگی دارد.
 - حضرت علی (ع):** «روزی رسول خدا (ص) هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد.»

عصمت پیامبران

- بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید، زیرا:

اگر پیامبری در دریافت وحی و ابلاغ آن به مردم معصوم نباشد.	(۱) دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد. (۲) امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.
اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد.	(۱) امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می‌شود. (۲) اعتماد مردم به دین از دست می‌رود.
اگر پیامبری در اجرای احکام الهی معصوم نباشد.	(۱) امکان دارد کارهایی که مخالف دستورهای خدا است، انجام دهد. (۲) مردم نیز از او سرمشق بگیرند و مانند او عمل کنند و به گمراهی دچار شوند.

- فقط خداوند است که از آشکار و نهان افراد اطلاع دارد و می‌تواند توانایی فرد در دوری از گناه را تشخیص دهد. بنابراین، وقتی خداوند کسی را به پیامبری برمی‌گزیند، معلوم می‌شود که وی می‌تواند مسئولیت خود را به درستی انجام دهد: **{اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ}**

قدرشناسی از پیامبر اکرم (ص)

وحدت مسلمانان

- (۱) راهی برای قدرشناسی از پیامبر (ص)
 - (۲) برنامه‌ای برای خنثی کردن نقشه‌های دشمنان اسلام
- سخن امام خمینی (ه):** «ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید، به‌پاخیزید و در زیر پرچم توحید و در سایهٔ تعلیمات اسلام مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرت‌ها را از ممالک خود و خزائن سرشار آن کوتاه کنید و دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید که شما دارای همه‌چیز هستید. بر فرهنگ اسلام تکیه کنید و با غرب و غربزدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید.»

برخی اقدامات برای وحدت مسلمانان

- (۱) از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. (اعتقادات خود را با دانش و استدلال، اعتلا و ارتقا ببخشیم.)
- (۲) از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش‌های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم.
- پیامبر (ص):** هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می‌طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برخیزد، مسلمان نیست. کسانی را که به ظاهر خود را مسلمان می‌نامند، ولی با دشمنان اسلام دوستی می‌ورزند، بشناسیم و فریب برنامه‌های آنان را نخوریم.

مسئولیت‌های سه‌گانه رسول خدا (ص) پس از ایشان

- مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم، با ختم نبوت پایان می‌پذیرد.
- سه فرض در مورد دو مسئولیت دیگر:
- فرض اول: قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) در این باره سکوت کرده‌اند. باطل است، زیرا: قرآن کریم، هدایتگر مردم در همه امور زندگی است و ممکن نیست نسبت به این دو مسئولیت مهم، بی تفاوت باشد.
- پیامبر (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت این مسئولیت‌هاست و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی‌توجهی بگذرد.
- بی‌توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر نقص دین اسلام است؛ درحالی که دین اسلام کامل‌ترین دین الهی است.
- فرض دوم: این دو مسئولیت پایان یافته‌اند. باطل است، زیرا:
- نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا (ص) نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت.
- اصولاً حکومت و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام‌شدنی و پایان‌پذیر نیست.
- فرض سوم: تعیین جانشین (امام) به فرمان خدا، که دو مسئولیت «تعلیم و تبیین دین» و «ولایت ظاهری» را بر عهده بگیرد. (قابل قبول)
- جانشین پیامبر (ص)، همان صفات و ویژگی‌های ایشان را داشته باشد؛ از جمله اینکه «عصمت» داشته باشد و تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست؛ بنابراین، همان‌طور که پیامبر از طرف خدا تعیین می‌شود، امام و جانشین پیامبر (ص) را نیز خداوند تعیین می‌کند.

تعیین امام

برخی از آیات و روایات مربوط به جانشینی حضرت علی (ع)

<ul style="list-style-type: none"> • سه سال بعد از بعثت بر پیامبر (ص) نازل شد. • رسول خدا (ص) چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و از آنان برای ترویج و تبلیغ اسلام، کمک خواست. تنها امام علی (ع)، سه بار اعلام آمادگی کرد. • حدیث پیامبر (ص) در مورد حضرت علی (ع): همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود. 	<p>آیه انذار {وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ}</p>
<ul style="list-style-type: none"> • در این آیه به ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان اشاره شده است. (ایمان دارند- نماز به پا میدارند- در حالت رکوع زکات می‌دهند.) • مصداق آیه، حضرت علی (ع) بود که در حال رکوع، انگشتر خود را به فقیر بخشید. • نزول آیه به شکلی بود که مردم به چشم ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن نباشد. 	<p>آیه ولایت {إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ}</p>
<ul style="list-style-type: none"> • پیامبر (ص) در تفسیر آیه {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ ...} و معرفی اولی‌الامر حدیث جابر را بیان کردند. • مسلمانان باید از خدا، رسول و صاحبان امر اطاعت کنند. • بنا بر سخن پیامبر (ص) اولی‌الامر همان دوازده امام معصوم شیعیان از امام علی (ع) تا حضرت مهدی (عج) هستند. 	<p>حدیث جابر «ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی بن ابی‌طالب است و ...»</p>
<ul style="list-style-type: none"> • پیامبر اکرم (ص) این حدیث را به‌طور مکرر، از جمله در روزهای آخر عمر خود، می‌فرمود. • قرآن و اهل بیت (ع) دو یادگار جدایی‌ناپذیر پیامبر (ص) هستند: همان‌طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی می‌باشد. در صورتی مسلمانان گمراه نمی‌شوند که به قرآن و اهل بیت به همراه هم و هم زمان تمسک جویند. نمی‌توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر (ص) پیروی کرد. 	<p>حدیث ثقلین «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي مَا إِنَّ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا وَ إِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلِيَّ الْخَوْضِ»</p>
<ul style="list-style-type: none"> • حدیث منزلت جایگاه حضرت علی (ع) را به عنوان مشاور، پشتیبان و وزیر پیامبر (ص) مشخص می‌کند. • در این حدیث موضوع ختم نبوت نیز مطرح شده است. 	<p>حدیث منزلت «أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي»</p>
<ul style="list-style-type: none"> • پس از نزول آیه {يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ...} و برای اجرای دستور خداوند پیامبر (ص) حدیث غدیر را بیان کردند. • واقعه غدیر در سال دهم هجرت و در آخرین حج پیامبر (ص) که به «حجّة‌البلاغ» و «حجّة‌الوداع» مشهور است و در محل غدیر خم صورت گرفت. • قبل از بیان حدیث غدیر پیامبر پرسش «أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» را مطرح کرد. • پس از بیان حدیث، مردم برای عرض تبریک و شادباش به سوی امام آمدند و با وی بیعت کردند. 	<p>حدیث غدیر «مَنْ كُنْتُ مُؤَلَّاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مُؤَلَّاهُ»</p>

- بیانگر عصمت اهل بیت (ع) است. (این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر را در بر می‌گیرد که دارای مقام عصمت هستند: فاطمه زهرا (س)، حضرت علی (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع))
- در منزل أم سلمه، همسر رسول خدا (ص)، و پس از جمله «خدايا! اينان اهل بيت من‌اند؛ آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!» نازل شد.
- آیه ۳۳ سوره احزاب، معروف به آیه تطهیر: {إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا}
- پیامبر (ص) برای آگاهی مردم از این موضوع، مدت‌ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه فاطمه (س) می‌گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می‌زد و آیه تطهیر را می‌خواند.

نتیجه‌گیری

- الف) پیامبر اکرم (ص)، با هدایت خداوند، حضرت علی (ع) و یازده فرزند ایشان را به جانشینی خود معرفی کرده است و آنان عهده‌دار مسئولیت امامت‌اند.
- ب) لازمه این مرتبه از جانشینی: علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است.
- ج) حضرت فاطمه زهرا (س) جزء اهل بیت است و اگرچه عهده‌دار امامت نبوده، اما دارای علم و عصمت کامل است و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است.

درس ۶: پیشوایان اسوه

پیامبر (ص)

- سیزده سال برای هدایت مردم مکه تلاش کرد.
- پس از هجرت به مدینه، به فرمان خداوند، حکومت اسلامی را بنا نهاد و ده سال حکومت کرد.
- ایشان در همه زمینه‌های فردی و اجتماعی، از جمله در جایگاه رهبری، از سوی خداوند به عنوان الگو و اسوه انسان‌ها معرفی شد: {لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا}

سیره پیامبر (ص) در رهبری جامعه

<ul style="list-style-type: none"> • پیامبر (ص) در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید جامعه‌ای عادلانه بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند. • درآمد بیت‌المال را به تساوی میان مسلمانان تقسیم کرد و فرقی میان عرب و غیرعرب نمی‌گذاشت. • در برابر پایمال شدن حق شخصی خود، بردبار و ملایم بود ولی در برابر نادیده گرفته شدن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد. • متجاوزان حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد. • سقوط اقوام و ملل پیشین از نظر ایشان به دلیل تبعیض در اجرای عدالت بود. 	<p>۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری</p>
<ul style="list-style-type: none"> • رفتار رسول خدا (ص) با مردم به قدری محبت‌آمیز بود که مردم، ایشان را پدر مهربان خود می‌دانستند. • رسول خدا (ص) به یاران خود می‌فرمود: «بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.» • هرکس به خانه آن حضرت می‌رفت، به او احترام می‌گذاشت و با آنان در موارد مختلف هم سخن می‌شد و سخن آنان را می‌شنید و آنان را منع نمی‌کرد. / تنها وقتی کار حرامی مانند غیبت کردن از آنان سر می‌زد؛ در این موارد بود که آنان را از ادامه بحث باز می‌داشت. 	<p>۲) محبت و مدارا با مردم</p>
<ul style="list-style-type: none"> • پیامبر (ص) چنان علاقه‌مند به نجات مردم از گمراهی بود که سختی‌ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید. • آن قدر برای هدایتشان شبانه روز تلاش کرد که خداوند در این باره خطاب به مسلمانان فرمود: «رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر [هدایت] شما حریص (به شدت علاقه مند) است.» • با وجود تمام توهین‌های سران قریش، آن قدر با مهربانی و صبر و تحمل، به هدایت مردم ادامه می‌داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا درآید: {لَعَلَّكَ بِاِخْتِاَفِ نَفْسِكَ اَلَّ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ} • حضرت علی (ع): «پیامبر یک طبیب سیار بود، [برخلاف سایر طبیبان] او خود به سراغ مردم می‌رفت، ... با داروهای خویش بیماران غفلت‌زده و سرگشته را درمان می‌کرد.» • آن حضرت، تلاش می‌کرد حتی کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند، هدایت کند و به سوی حق دعوت نماید. 	<p>۳) سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم</p>
<ul style="list-style-type: none"> • رسول خدا (ص) با فقر مبارزه می‌کرد و به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود. • با کوچک شمردن فقیران و بینوایان به مخالفت برمی‌خاست. • مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد، از بیکاری بدش می‌آمد و کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد. • به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند. • ثروت را ملاک برتری نمی‌شمرد. به آسانی با فقیرترین و محروم‌ترین مردم می‌نشست. • می‌فرمود: «به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.» 	<p>۴) مبارزه با فقر و محرومیت</p>

• ده سال قبل از بعثت پیامبر در خانه کعبه به دنیا آمد.

• پدرش حضرت ابوطالب به پیشنهاد پیامبر، نام ایشان را «علی» گذاشت. این نام به معنی «والا» و «بلندمرتبه» است.

• سه یا چهار سال پیش‌تر نداشت که به خانه پیامبر آمد و چندین سال نزد ایشان زندگی می‌کرد.

توصیف حضرت علی (ع) در کلام پیامبر (ص)

• «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد و شیعیان و پیروان او، رستگاران و در روز قیامت، اهل نجات‌اند.»

• «این مرد اولین ایمان آورنده به خدا، وفادارترین شما در پیمان با خدا، راسخ‌ترین شما در انجام فرمان خدا، صادق‌ترین شما در داوری بین مردم، بهترین شما در رعایت مساوات بین آن‌ها و ارجمندترین شما نزد خداست.»

• آیه {إِنَّ الدِّينَ أَمْنًا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ أَوْلَىٰ لَكُمْ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ}؛ پس از جملات پیامبر (ص) نازل شد و مصداق خیرالبریة (بهترین مخلوقات)، حضرت علی و پیروان ایشان هستند.

تعریف شیعه: شیعه، مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر (ص)، امیرالمؤمنین علی (ع) را جانشین پیامبر می‌داند و از او پیروی می‌کند.

برخی ویژگی‌های حضرت علی (ع) در رهبری جامعه

<p>• امام علی (ع) از همان آغاز با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر (ص)، مبارزه با تبعیض و نابرابری و برقراری عدالت را سرلوحه کار خود قرار داد.</p> <p>• «ای مردم، گروهی بیش از حق خود از بیت‌المال و اموال عمومی برداشته‌اند و جیب خود را انباشته‌اند و ملک و باغ خریده‌اند ... اینان در حقیقت ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند؛ اما بدانید که من حق مردم مظلوم را از اینان باز می‌ستانم و از این پس سهم همه مسلمانان را از بیت‌المال به‌طور مساوی خواهم داد.»</p> <p>• «سوگند به خدا اگر همه دنیا را [با تمام وسعتش] به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جو، از دهان موری خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد.»</p>	<p>۱) عدالت بی‌مانند</p>
<p>• ایشان در جهان‌شناسی، انسان‌شناسی، دین‌شناسی، حکومت و کشورداری، نظام اجتماعی و سایر موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان، سخن گفته و ما را راهنمایی کرده است.</p> <p>• کتاب «نهج‌البلاغه» که بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و پند و اندرزهای ایشان را در خود جای داده، حکایتگر این دانش بی‌مانند است.</p> <p>• ابن‌ابی‌الحدید که از دانشمندان بزرگ اهل سنت است، شرح مفصلی بر نهج‌البلاغه نوشته، در مقدمه کتاب خود می‌گوید: «به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسان‌ها) برتر خوانده‌اند.»</p> <p>• حدیث «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيُّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا»، بیانگر عصمت علمی حضرت علی (ع) است.</p>	<p>۲) علم بی‌کران</p>

مهمترین آیات

مفهوم کلی	آیه
پذیرفتن دعوت خدا و پیامبر (دین الهی)، به شما زندگی حقیقی می‌بخشد.	{بَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ}
گذشت زمان و عمر سبب خسران و زیان است به‌جز برای آنان که ایمان داشته، عمل شایسته انجام داده و به حق و صبر سفارش کنند.	{وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (۳)}
خداوند با ارسال پیامبران حجت را بر مردم تمام کرده است.	{رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ}
پذیرش دینی جز اسلام، زیان آخرت را در پی دارد.	{وَ مَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَ هُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ}
پیشنهاد آوردن حتی یک سوره برای اثبات نهایت عجز و ناتوانی منکران الهی بودن قرآن	{أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ}
انسجام درونی در عین نزول تدریجی (اعجاز محتوایی)	{أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقرآنَ وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا}
ذکر نکات علمی بی‌سابقه (انبساط جهان)	{وَ السَّمَاءُ بَنِينَا بِأَيْدٍ وَ إِنَّا لَمَوْسِعُونَ}
ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت	{أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَ مَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَ ...}
ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام	{لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ أُنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ}
دعوت خویشان	{وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ}
ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان	{وَأَمَّا إِلَيْكُمْ اللَّهُ وَ رُسُلُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ ...} (آیه ولایت)
دستور خداوند به اطاعت از خدا، پیامبر و جانشینان پیامبر (ص)	{بَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ...} (آیه اطاعت)
مرتبط با حدیث غدیر- دستور خداوند به ابلاغ جانشینی امام علی (ع)	{بَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ...}
عصمت اهل بیت (ع)	{وَأَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا} (آیه تطهیر)
پیامبر (ص) الگو و اسوه نیکو	{لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَ ...}
سخت کوشی و دلسوزی پیامبر (ص) در هدایت مردم	{لَعَلَّكَ بَاحِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ}
ویژگی بهترین مخلوقات	{إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ}

مهمترین احادیث

مفهوم کلی	حدیث
اهمیت شناخت هدف زندگی	خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.
در کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی برای پاسخ به نیازهای برتر	ای هشام، خداوند رسولانش را به‌سوی بندگان نفرستاد، جز برای آنکه این بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می‌پذیرند که ...
رشد تدریجی سطح فکر مردم، یکی از عوامل تجدید نبوت	{إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أَمَرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ}
جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن (اعجاز محتوایی)	خداوند آنچه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است.
اسلام بر پنج پایه استوار است که مهم‌ترین آن‌ها ولایت است.	{بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَايَةِ وَ لَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُوْدِيَ بِالْوَلَايَةِ.}
ولایت معنوی پیامبر (ص)	روزی رسول خدا (ص) هزار باب از علم را به رویم گشود که از هرکدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد.
معرفی اولی‌الامر	حدیث جابر: ای جابر، آنان جانشینان من و امامان بعد از من‌اند. نخستین آنان علی‌بن‌ابی طالب است ...
تمسک به قرآن و اهل بیت برای گمراه نشدن	حدیث ثقلین: این تارک فی‌کم الثقلین کتاب الله و عترتی اهل بیتمی است ما إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا وَ إِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضِ
جایگاه حضرت علی (ع) به عنوان مشاور و وزیر پیامبر (ص)	حدیث منزلت: أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُوَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي
عدالت پیامبر (ص) و علت سقوط اقوام پیشین	اقوام و ملل پیشین بدین سبب، دچار سقوط شدند که در اجرای عدالت، تبعیض روا می‌داشتند ...
محبت و مدارای پیامبر (ص) با مردم	بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.
سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر (ص) در هدایت مردم	پیامبر یک طبیب سیار بود، [برخلاف سایر طبیبان] او خود به‌سراغ مردم می‌رفت، ...
عصمت علمی حضرت علی (ع)	أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيُّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا

مفهوم	شعر
<ul style="list-style-type: none"> • درک آینده خوبیش: «به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم» • درک هدف زندگی «آمدنم بهر چه بود» 	<p>روزها فکر من این است و همه شب سختم / که چرا غافل از احوال دل خویشتنم از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم</p>
<ul style="list-style-type: none"> • واحد بودن دین الهی (یکی خط است ز اول تا به آخر) • ختم نبوت و خات مالنبیین بودن پیامبر (ص) (بر او ختم آمده پایان این راه) • دریافت و ابلاغ وحی: (بر او نازل شده «ادعوا الی الله») • هدایت و راهنمایی انسان توسط پیامبران/ برتر بودن پیامبر اسلام بر سایر پیامبران/ مقام الگویی و ولایت معنوی پیامبر: (شده او پیش و دل‌ها جمله در پی/گرفته دست جان‌ها دامن وی) • درس نخوانده بودن (امی بودن) پیامبر (ص) 	<p>یکی خط است ز اول تا به آخر / بر او خلق جهان گشته مسافر در این ره، انبیا چون ساریان‌اند / دلیل و رهنمای کاروان‌اند و ز ایشان سید ما گشته سالار / هم او اول هم او آخر در این کار بر او ختم آمده پایان این راه / بر او نازل شده «ادعوا الی الله» شده او پیش و دل‌ها جمله در پی / گرفته دست جان‌ها دامن وی ستاره ای بدرخشید و ماه مجلس شد / دل رمیده ما را انیس و مونس شد نگار من که به مکتب نرفت و خط نوشت / به غمزه مسئله‌آموز صد مدرس شد</p>

دین به معنی «راه» و «روش» است.	دین
راه و روشی است که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است.	دین اسلام
فطرت به معنای نوع خاص آفرینش است.	فطرت
منظور آفرینش خاص انسان و ویژگی‌هایی است که خداوند در اصل آفرینش وی قرار داده است و انسان‌ها با این ویژگی‌های خاص شناخته می‌شوند.	فطرت انسان
هرگاه پیامبری از سوی خداوند مبعوث می‌شد، برای اینکه مردم دریابند که وی با خداوند ارتباط دارد و از طرف او مأمور به پیامبری شده است، کارهای خارق‌العاده‌ای انجام می‌داد که هیچ‌کس بدون تأیید و اذن خداوند قادر به انجام آن‌ها نبود.	معجزه
کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، درحالی که فرمان و قانونشان نشأت‌گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند.	طاغوت
ضرورت ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتبه‌ای برتر و بالاتر از ولایت ظاهری شمرده می‌شود. رسول خدا (ص) با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شد که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم خلقت تصرف نماید.	ولایت معنوی
مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر (ص)، امیرالمؤمنین علی (ع) را جانشین پیامبر می‌داند و از او پیروی می‌کند.	شیعه